

Motion till riksdagen 2005/06:Bo8

**av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd)
med anledning av redog. 2005/06:RRS7**

Riksrevisionens styrelses redogörelse angående Boverkets och länsstyrelsernas roll i den fysiska planeringen

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall ta initiativ till att förtydliga länsstyrelsernas och Boverkets tillsyns- respektive uppsiktsansvar över planväsendet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall se över vilka konsekvenser som det stora antalet regeringsuppdrag har fått för Boverkets arbete med att följa upp planväsendet och tillämpningen av PBL.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall se över länsstyrelsernas förutsättningar att kunna ta sitt ansvar i fråga om helhetsbedömningar och sammanvägningar av de statliga intressena i planärenden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i återredovisningen till riksdagen om utvecklingen inom planväsendet skall beskriva förutsättningarna för och det nuvarande läget i myndigheternas arbete med att göra sin uppsikt och tillsyn till de verktyg som förutsattes när PBL infördes.

2 Inledning

Den svenska planprocessen är i stort behov av reformering. Handläggningstiderna för plan-, bygglovs- och fastighetsbildningsärenden har varit föremål för kritik under flera decennier. Trots stora investeringar i ny teknik finns fortfarande betydande flaskhalsar i den politiska och administrativa processen. Detta gör att nybyggnation försenas och fördras, vilket i sin tur leder till fördjupad bostadsbrist och ökande boendekostnader. Den granskning som

Fel! Okänt namn på

Riksrevisionen nu genomfört av den fysiska planeringen, visar att den socialdemokratiska regeringen dels brustit i sin styrning av Boverkets och länsstyrelsernas arbete, dels överbelastat Boverket med regeringsuppdrag som försvårat myndighetens möjligheter att uppfylla sitt ansvar för den fysiska planeringen.

Riksrevisionen konstaterar att den i granskningen ”inte kunnat se att regeringen har vidtagit några egentliga åtgärder för att styra uppsikten och tillsynen i enlighet med PBL:s intentioner trots att närmare två decennier gått sen reformen infördes”.

Kristdemokraterna anser att passivitetens tid måste vara förbi när det gäller att effektivisera planprocessen. Förslagen från kommittén för översyn av plan- och bygglagstiftningen, som lämnades till regeringen den 30 september 2005, behöver tas som utgångspunkt i en utveckling av lagstiftningen för att tillgodose kraven på en effektiv planprocess. Det måste innebära färre överklagandeinstanser, samtidigt som kraven på rättssäkerhet och medborgerligt inflytande kan säkerställas och utvecklas.

3 Granskning som avslöjat många brister

1987 beslutade riksdagen om en ny plan- och bygglag som bl.a. innebar en decentralisering till kommunerna av beslut om markanvändning och byggnad. Samtidigt fick länsstyrelserna i uppgift att utöva *tillsyn* över planväsendet. Det nybildade Boverket fick på motsvarande sätt i uppgift att hålla *uppsikt* över planväsendet. Syftet med den statliga uppsikten och tillsynen är att garantera en hög kvalitet i planprocessen och planläggningen samt en enhetlig lagtillämpning.

Riksrevisionen har granskat Boverkets och länsstyrelsernas arbete med uppsikt respektive tillsyn av den fysiska planeringen. Granskningen har även omfattat regeringens styrning av Boverket och länsstyrelsernas arbete samt regeringens avrapportering till riksdagen.

Riksrevisionens granskning visar dels att länsstyrelserna inte klarar uppgiften att bevaka och väga samman de statliga intressena, dels att Boverket saknar den nödvändiga överblicken, inte ger länsstyrelserna tillräckligt stöd samt inte lever upp till sitt uppföljningsansvar. Granskningen visar också att regeringen inte har styrt myndigheterna på sådant sätt att intentionerna bakom lagstiftningen fått genomslag på kommunal nivå. Enligt granskningen behöver också regeringens rapportering till riksdagen förbättras.

Uppsikten och tillsynen borde vara viktiga verktyg för att utvecklingen inom planväsendet ska kunna följas och för att regering och riksdag ska ha underlag för att kunna vidta de åtgärder som utvecklingen föranleder. Om uppsikten och tillsynen inte fungerar är slutsatsen enligt Riksrevisionen att de mål som regering och riksdag har satt upp för samhällsplaneringen också äventyras.

Riksrevisionen konstaterar att bristande kvalitet i planeringsprocessen också kan innebära att enskilda medborgare, företag och organisationer inte behandlas på ett likformigt sätt, varvid rättssäkerheten riskeras.

4 Effektiviserad planprocess måste prioriteras

Kristdemokraterna anser att granskningens resultat ska föranleda åtgärder från riksdagens sida, i synnerhet som där framkommer att centrala delar av plan- och bygglagen inte fungerar i enlighet med syftena bakom lagstiftningen. Det är allvarligt att Riksrevisionen konstaterat att statens inflytande över kommunernas fysiska planering för närvarande varken utgör någon garanti för hög kvalitet eller för en enhetlig lagtillämpning. Statens uppgift att ha inflytande på den viktiga mellankommunala planeringen måste fungera på ett betydligt bättre sätt. För en effektiv planprocess krävs också att länsstyrelsernas uppgift att förse kommunerna med planeringsunderlag utvecklas. Den förstudie som gjorts om en planeringsportal och som nyligen varit ute på remiss visar på ett stort behov av en nationellt samordnad webbtjänst för tillhandahållande av underlag för samhällsplanering i vid bemärkelse.

4.1 Tydligare ansvar

Riksrevisionens granskning visar att centrala inslag i PBL inte har utvecklats på det sätt som förutsattes när PBL infördes. Det gäller främst hur uppsikten och tillsynen genomförs vid Boverket och länsstyrelserna samt översiktsplaneringens användning och betydelse. Granskningen visar också på en otydlig styrning från regeringens sida av uppsikten och tillsynen över den fysiska planeringen.

Kristdemokraterna anser att Riksrevisionens granskning måste ligga till grund för en noggrann översyn av det statliga ansvaret för den fysiska planeringen. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att regeringen ska ta initiativ till att förtydliga länsstyrelsens och Boverkets tillsyns- respektive uppsiktsansvar över planväsendet.

4.2 Renodla Boverkets roll

Granskningen visar också att informationsöverföringen mellan länsstyrelserna och Boverket om erfarenheter och kvalitetsbrister inte fungerar tillfredsställande. Boverket har därmed haft svårt att leva upp till sin roll att ansvara för uppsikten i planprocessen. Det visar sig också i att länsstyrelserna under granskningen gett uttryck för att Boverkets stöd i enskilda planärenden har minskat de senare åren.

Riksrevisionen konstaterar även att många kommuner inte aktualiserar sina översiktsplaner trots att PBL uttryckligen kräver det. Boverket har enligt

Fel! Okänt namn på

Riksrevisionen känt till detta men inte förmått vidta åtgärder för att kommunerna ska uppfylla lagens krav. Planeringsprocessen har därmed i många avseenden kunnat förbli ineffektiv.

Riksrevisionens analys är att Boverkets svårigheter att fullt ut klara av sina uppgifter hänger samman med den stora mängden regleringsbrev med en mångfald av regeringsuppdrag som Boverket erhåller från flera olika departement. Från Riksrevisionens intervjuer med Boverkets personal, framkommer att uppdragen ibland uppfattas som mindre angelägna ur myndighetens perspektiv och att de tar resurser från myndigheternas kärnverksamheter. På Boverket uppfattar man, enligt Riksrevisionen, att samordningen inom Regeringskansliet avseende prioriterade uppgifter kunde utvecklas. Boverket erhåller enligt egen uppgift ofta sådana särskilda regeringsuppdrag som ”kommer sent” och som innebär att andra inplanerade verksamheter får anstå. Riksrevisionens bedömning är att kontinuiteten och långsiktigheten i planeringen därmed försvåras.

Kristdemokraterna anser att Riksrevisionens granskning måste ligga till grund för en översyn av Boverkets roll. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att regeringen ska se över vilka konsekvenser som det stora antalet regeringsuppdrag har fått för Boverkets arbete med att följa upp planväsendet och tillämpningen av PBL.

4.3 Bättre helhetssyn i länsstyrelsernas bedömningar

Vissa länsstyrelser har enligt Riksrevisionen varken förmått att sammanväga de statliga intressena i plansamråden eller att ge kommunerna tydliga besked tidigt i planeringsprocessen. Länsstyrelsernas tillsynsroll i detaljplaneskedet har försvårats av detta och det har bidragit till utdragna planeringsprocesser och till onödiga kostnader för planeringen.

Kristdemokraterna anser att Riksrevisionens granskning måste ligga till grund för en översyn av länsstyrelsernas resurser och kompetens i frågor som rör den fysiska planeringen. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att regeringen ska se över länsstyrelsernas förutsättningar att kunna ta sitt ansvar i fråga om helhetsbedömningar och sammanvägningar av de statliga intressena i planärenden.

4.4 Bättre rapportering till riksdagen

Regeringens information till riksdagen har enligt Riksrevisionens uppfattning varit ensidig och behöver utvecklas för att riksdagen ska få en rättvisande bild av utvecklingen.

Den bristfälliga rapporteringen till riksdagen har enligt Kristdemokraterna medfört att den viktiga statliga överblicken över planväsendet har försämrats. Det behövs åtgärder som motverkar denna utveckling.

Kristdemokraterna anser att Riksrevisionens granskning måste ligga till grund för en förändring av hur riksdagen informeras av regeringen. Riksdagen

Fel! Okänt namn på

gen bör därför tillkännage för regeringen att regeringen i återredovisningen till riksdagen om utvecklingen inom planväsendet ska beskriva förutsättningarna för och det nuvarande läget i myndigheternas arbete med att göra sin uppsikt och tillsyn till de verktyg som förutsattes när PBL infördes.

Stockholm den 9 november 2005

Ragnwi Marcelind (kd)

Dan Kihlström (kd)

Johnny Gylling (kd)

Björn von der Esch (kd)

Tuve Skånberg (kd)

Sven Gunnar Persson (kd)

Annelie Enochson (kd)

Lars Gustafsson (kd)